

LEDERS TALE TIL KIRKEMØTET 2012

Ved leder i Kirkerådet, Svein Arne Lindø

Deres Majestet, statsråd, sametingspresident, stortingsrepresentanter, fylkesvaraordfører og ordfører, - kjære kirkemøtedelegater.

Vi er samlet til Kirkemøte fordi vi er blitt valgt av Den norske kirkes medlemmer til å være kirkens øverste valgte organ. Det er en ære, et stort ansvar og et privilegium. Etter god tradisjon er Hans Majestet Kongen til stede når Kirkemøtet samles første gang etter valg. Vi er glade for at Kongen så ofte har takket ja til å være til stede ved store og mindre begivenheter i kirken. Kongens oppmerksomme deltakelse beriker kirkens fellesskap.

Denne våren vedtar Stortinget endringer i Grunnloven som gjør at relasjonen mellom stat og kirke endres og at Kongens særskilte kirkestyre avvikles. Hva betyr dette for relasjonen mellom Kongen og kirken? I februar hadde jeg gleden av å få møte Deres Majestet i audiens på slottet. Vårt viktigste anliggende den dagen var å få invitere Kongen til fortsatt aktiv deltakelse i kirkens liv. Når folk søker kirken, har vi erfart at Kongen har valgt å være med og være nær. Det har gitt styrke til samholdet – i krise, sorg og glede. Slik håper vi det fortsatt vil være også etter grunnlovsendringene. Kongen er alltid velkommen til kirke.

TROSOPPLÆRING GIR KIRKEVEKST

I år skal ikke Kirkemøtet drøfte trosopplæringsreformen, men jeg ønsker likevel å si noen ord om den. At kirken gir barna og de unge trosopplæring, er noe av det viktigste vi gjør. Barn som døpes i Norge skal få en helhetlig forståelse av hva dåpen innebærer og dermed også av hva kristen tro er tuftet på. Trosopplæringen skaper kulturforståelse. Gjennom den får barna våre ta del i et lærende fellesskap, som gir dem ferdigheter i interkulturell kommunikasjon. Trosopplæring er å ta vår visjon på alvor: En bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Hans Majestet Kongen har vist å sette pris på at den kristne tro blir formildet til barn. I Stavanger Aftenblad leser vi at Kongen i perioden 1997 – 2011 har delt ut ikke mindre enn 100 fortjenestemedaljer i sølv til frivillige og ubetalte søndagsskolelærere. For å få medaljen må man normalt ha mer enn 40 års tjenestetid bak seg. Det er flott at så mange er blitt satt pris på.

Trosopplæringsreformen har medført et betydelig engasjement og utviklingsarbeid i våre menigheter. Vi ser resultater: For en drøy måned siden kunne vi lese at antallet mennesker på gudstjenester i Agder og Telemark stiger for andre året på rad. En av årsakene synes å være økt satsning på trosopplæring og mer involvering av barn og unge i gudstjenestene.

Kjære statsråd: Statsbudsjettet for 2012 var en stor skuffelse for alle som er opptatt av trosopplæring. Det er Stortinget som har vedtatt reformen. Reformen forutsetter at alle døpte barn og unge i Norge skal få tilbud om trosopplæring. Det får de ikke i dag. Ni år etter at reformen ble innført, bor fortsatt en kvart million døpte barn og unge i menigheter som ikke mottar støtte til trosopplæring. Dette er uholdbart og urettferdig. Vi ber innstendig om at bevilgningene til reformen følges opp og at den nødvendige tilleggsbevilgningen på revidert nasjonalbudsjett 2012 og i statsbudsjettet for 2013 blir foreslått. Her er det bare for regjeringen å følge opp sin egen ambisjon fra Soria Moria II. I Soria Moria-erklæringen lister regjeringen også opp andre fine mål for sin kirkepolitikk, og jeg ser det som min jobb å benytte enhver anledning til å minne om dette: Regjeringen har som mål «å øke tallet på preste- og diakonstillinger».

HISTORISK REFORM

Årets kirkemøte er lagt til en tid som for kirken er historisk. Kirkeforliket skal i 2012 utløse endringer i Grunnloven. Med dette realiseres først og fremst en helt nødvendig reform av staten. Samtidig innledes en av de største reformene for kirken i moderne tid. For et kirkesamfunn er det helt avgjørende å kunne ansette proster og biskoper selv. Denne våren er vi endelig der. Heretter skal det ikke lenger være et krav at minst 50 % av regjeringsmedlemmene er medlemmer av kirken, og kirken får et løsere bånd til staten. Dette stiller nye krav til oss. Løsere bånd til staten krever tettere bånd til medlemmene.

Reformen har allerede gitt kirken og alle kirkens organer en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos medlemmene, og det er dette vi skal utvikle videre i årene fremover.

Statsråd og stortingsrepresentanter: Vi er enige i at valgordningen ved Kirkevalget må forbedres. Vi skal ha en valgordning som stimulerer til deltakelse og som ikke er så komplisert at velgere snur i døra eller får forkastet stemmen sin. Her har vi felles mål. Jeg forventer derfor at kirken blir vist den tillit at vi selv kan finne fram til en valgordning som fungerer best mulig.

Kirken står sterkt i det norske samfunnet. Men en levende kirke trenger engasjerte medlemmer, og den er avhengig av at unge mennesker velger kirken som arbeidsplass. Jeg blir derfor bekymret når jeg ser at kirken strever med å rekruttere til kirkelige stillinger. Babyboomen etter krigen har sikret kirken ansatte til stillinger over det ganske land i mange år. Men bildet er nå et annet, særlig når det gjelder prester. Og det skyldes ikke bare at mange prester snart blir pensjonister. Parallelt med pensjons-boomen ser vi at prester forlater sine jobber til fordel for stillinger utenfor kirken, og vi ser at opptakstallene til profesjonsstudiet i teologi er lavere enn det kirken har behov for. Her står kirken foran en stor og krevende utfordring.

Jeg er opptatt av at stat-kirke-reformen ikke skal skape usikkerhet om kirken som arbeidsplass. Jeg er opptatt av at kirken også i fremtiden skal ha en samlende, skapende, sosial, åndelig og demokratisk funksjon. Jeg er opptatt av at vi alle forstår at en svekket kirke rammer sentrale samfunnsverdier og reduserer det immaterielle velferdsnivået i samfunnet. Og jeg er opptatt av å vise gleden over det kirken gir alle oss som har et forhold til den.

Preses Helga Haugland Byfuglien stiller i en kronikk i Aftenposten 7. mars spørsmålet om kirkereformene styrker kirken i tråd med politikernes intensjoner da de vedtok dem. Kirkens økonomiske situasjon, manglende midler til å drive aktiv medlemskontakt og store rekrutteringsutfordringer styrker ikke kirken. Et bredt og tverrpolitisk samlet Storting – inklusive et samlet Senterparti – ønsket stat-kirke-reformen velkommen i 2008. Hvis ikke det samme Stortinget ønsker å følge opp reformen med økonomiske midler nå i 2012, da styrkes heller ikke kirken. Dette bekymrer meg.

FORBRUKET MÅ NED

Kirkemøtet skal i år behandle saken *Skaperverk og bærekraft - revidert prosjektplan*. Jeg skal ikke kommentere selve saken. Likevel mener jeg det er viktig fra denne talerstolen å understreke hvor nødvendig det er at kirken holder oppe trykket på vårt ansvar for skaperverket. Saken er blitt aktualisert ved flere anledninger det siste året. Blant annet under klimatoppmøtet COP 17 i Durban i Sør-Afrika. Jeg fikk selv være til stede under første halvdel av møtet. Religiøse ledere fra ulike trossamfunn var samlet for å påvirke verdens politikere til modige beslutninger.

Det gjorde et uutslettelig inntrykk å høre kristne brødre og søstre trygle den vestlige verden om å ta ansvar slik at ikke havet sluker deres åkerland, og undergraver deres boliger. Biskop Tutu viste til hva religiøst engasjement har utrettet i Sør-Afrika og talte om at tro gjør mirakler. Tutu slo fast at det samme under vil skje igjen når "trosfolket" gjør felles sak. "Gud skapte verden som en hage. Vi er i ferd med å gjøre den til en ørken", sa biskopen videre.

En annen biskop, vår egen Erling Pettersen, rettet et kritisk søkelys på tempoet i norsk oljeutvinning for bare noen uker siden. Reaksjonene lot ikke vente på seg. Dette har ikke kirken noe med, ble det sagt, dette har ikke kirkens folk greie på. Kjære kirkemøtedelegater: Kirken må la sin røst høre for å mane til ansvar for skaperverket. Vi skal gi våre politikere mot til å fatte de nødvendige beslutningene. Klimameldingen må komme snarest, slik at vi vet hva våre myndigheter mener om dette viktige spørsmålet.

Samisk kirkeråds engasjement for skaperverk og bærekraft og urfolksspørsmål har det siste året kommet til uttrykk i oljesandspørsmålet. Samisk kirkeråd er sammen med de andre rådsorganene i Den norske kirke, svært kritisk til Statoils oljesandengasjement i Canada. Prosjektet har en altfor høy pris – for klima, for miljø og for urfolk. Regjeringen er blitt utfordret til å trekke Statoil ut av oljesandprosjektet, og Samisk kirkeråd har oppfordret Sametinget om å engasjere seg i saken. Fram mot Statoils generalforsamling 15. mai vil kirken oppfordre Opplysningsvesenets fond om å trekke sine plasseringer ut av Statoil, hvis ikke Statoil endrer kurs.

Samtidig som kirken skal ha en tydelig stemme i forbindelse med de globale miljø- og klimaspørsmålene, må vi rette et kritisk søkelys på vårt eget forbruk. Det handler om vår

private energibruk, vår bruk- og kast-mentalitet og vårt krav til stadig bedre materiell levestandard. Vi, 3,8 millioner kirkemedlemmer i Norge, utgjør et betydelig forbrukermarked, og det er vår overdrevne etterspørsel etter varer og tjenester som bidrar til rovdriften på jordas ressurser og bærekraft. Vår troverdighet i klimaspørsmålene er avhengig av at vi selv vil vise måtehold og evne til å redusere forbruket. Slik jeg ser det, må dette forankres i det gudgitte ansvaret vi har fått for skaperverket.

BEARBEIDING AV ET KOLLEKTIVT TRAUME

Mens vi er samlet til Kirkemøte her i Tønsberg, vil saken mot Anders Behring Breivik starte i Oslo tingrett. Det kommer til å prege slutten av oppholdet vårt her, som det vil prege resten av nasjonen. Så overveldende var brutaliteten som rammet 22. juli, at rettsaken angår alle. Ingen er uberørt. Rettsaken er neste skritt i samfunnsfellesskapets behandling av et kollektivt traume. Kirkens deltakelse i krisehåndteringen, i begravelserne, i sorgbearbeidningen og i den offentlige samtalen har bidratt til det samme.

Lørdag 23. juli reiste jeg til Oslo for å være til stede rundt og i Oslo domkirke for å vise støtte til det arbeidet som allerede hadde kommet i gang. Senere under den store markeringen i Oslo Spektrum sa Kongen: "Det er ikke flere ord igjen å si." Vi kjente oss igjen i det som ble sagt.

Kirkene var åpne, kirkens medarbeidere var til stede, noen ganger med ord, andre ganger tause. I ettertid har kirken vunnet anerkjennelse for måten å håndtere krisen på. Den anerkjennelse og takk skal også gå til Kongehuset, og til landets politiske lederskap. Det er i kriser at vi forstår best hva den kristne troen betyr for oss, og faktisk for vår nasjon. Den norske kirkes utbredelse utover landet, - med sine mange kirkebygg og sine dyktige medarbeidere, viser hvilket viktig samfunnsoppdrag vi bærer. Vi som er ledere i Den norske kirke har et stort ansvar for å videreføre folkekirken slik at den fortsatt vil være det stedet mennesker søker når vi ikke lenger har ord, når sorgen lammer, og når vi trenger noe utenfor oss selv å få trøst fra.

NY KIRKEORDNING – NY BIBELOVERSETTELSE

I løpet av Kirkemøtet skal vi ha et eget seminar om ny Kirkeordning. Dette kommer årets nyvalgte kirkemøte til å jobbe mye med de nærmeste årene, og vi trenger å sette oss grundig inn i de kompliserte spørsmålene dette temaet reiser.

Når Grunnloven endres 21. mai, er kirken klar til å utarbeide en ny ordning for kirken. Kirkerådet har behandlet saken flere ganger allerede, og i løpet av våren sendes et refleksjonsdokument ut til menighetsråd, fellesråd og bispedømmeråd. Dokumentet skal sette i gang viktige samtaler om organiseringen av kirken. Det arbeidet som er gjort så langt, alt fra vedtak i tidligere kirkemøter, det betydelige arbeidet som direktørens arbeidsgruppe leverte i 2011, og de utredninger som både KA og Presteforeningen har gjort, er alle verdifulle innspill til diskusjonen. Alt dette er tilgjengelig og anbefales lest.

Kirkerådet har i sin behandling av saken vært tydelige på tre forhold:

- tidligere vedtak i Kirkemøtet skal ligge som premisser for det utredningsarbeidet som gjøres
- rådet skal sikre at det er en åpen og demokratisk anlagt prosess
- det materialet som nå sendes ut, skal ikke bære preg av at viktige veivalg allerede er gjort, ut over allerede fattede kirkemøtevedtak.

Vi står foran et krevende, men spennende arbeid, som skal utfoldes i en fruktbar spenning mellom kontinuitet og endring. Fristillingen av Den norske kirke som trossamfunn og arbeidet med ny kirkeordning representerer endringen. Kirkens forkynnelse av Guds ord og kirkens fortsatte nærvær i folks liv og historie representerer kontinuiteten. En ny tid krever nye ordninger for kirken, på samme måte som nye generasjoner trenger at Bibelen oversettes på nytt. Bibelen er hovedtema her på Kirkemøtet 2012: *I begynnelsen var Ordet*, og *Ordet* er i dette tilfellet en nyhet. Sist høst opplevde vi at den nye bibeloversettelsen nærmest ble en kioskvelter. Guds Ord i ny språkdrakt har vitalisert bibellesningen landet over. Vår ambisjon må være at en ny ordning for kirken skal bidra til å vitalisere kirkens liv.

TUR TIL MIDTØSTEN

Kirkens ledelse har nettopp vært i Midtøsten. Formålet med turen var å følge opp Kirkemøtets bekymring for at Midtøsten tømmes for kristne og vedtaket om å støtte de kristne kirkene i området. Det var også et besøk til vår søsterkirke, Den evangeliske lutherske kirke i Jordan og Det hellige land og en anledning til å bli bedre kjent med arbeidet som Den norske kirke ved Mellomkirkelig råd og Kirkens Nødhjelp driver i Midtøsten, gjennom diakoni, fred- og forsoningsarbeid og religionsdialog. De kristne i Midtøsten deler kår med resten av befolkningen, og vi ønsket derfor å oppdatere vår innsikt om situasjonen i regionen etter omveltningene etter 'den arabiske våren'.

Vi møtte kristne, jøder og muslimer som lever sine liv på en urolig del av vår klode. Det gjør et uutslettelig inntrykk å se hvordan palestinere blir trakassert på veg til jobb. Frykten for bomber gjør at israelske barn øver på å søke til bomberommene. Samtidig møtte vi troende av ulike religioner som viste både vilje og evne til å leve i fredelig sameksistens. Men det var ikke mye håp å spore når det gjelder mulige løsninger på den israelske-palestinske konflikten. Emigrasjonen fortsetter som resultat av ufrihet og elendige levekår. Nå brer det seg også en økende frykt for utvikling av ekstremisme i hele Midtøsten. Vi kristne må, sammen med fredselskende jøder og muslimer, arbeide for å forebygge ekstremisme som er begrunnet i religiøs overbevisning og kompromissløshet. Derfor er religionsdialogen Den norske kirke er involvert både her hjemme og i Midtøsten i så viktig å fortsette.

Jeg forlot Midtøsten fra Amman i Jordan. På veg til Amman besøkte vi det stedet der Jesus ble døpt av Johannes. Biskop Helga leste beretningen fra vår nye bibeloversettelse, og vi ba Herrens bønn sammen. Det var her Jesus så tydelig viste hvem han var: Sann Gud og sant menneske. På det aller laveste punktet på jordens overflate, 300 meter under havnivået, ble Jesus døpt. Fra det dypeste punktet på jorden begynte han sitt virke, for senere å bli hengt på et kors på en høyde. Deretter kom han ut av graven, - for så opp til himmelen. Han skapte fred og forsoning. Og Han sa: " Jeg har gitt dere et forbilde".

Godt Kirkemøte!